

СЕКЦІЯ 3.

Менеджмент трансформацій та інноваційні стратегії

УДК 330.341.1:004.8:338.45(477)

Антонюк Дмитро,

д.е.н., професор,

віцепрезидент Запорізької торгово-промислової палати,
професор Національного університету «Запорізька політехніка»

м. Запоріжжя,

oasdant@gmail.com

Коляда Олександр,

аспірант

Національний університет «Запорізька політехніка»,

м. Запоріжжя

sanya.kolyada.81@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ШІ УКРАЇНСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ: АНАЛІТИКА ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ

Глобальні тенденції свідчать, що штучний інтелект (ШІ) стрімко трансформує економіку та ринок праці. Міжнародні оцінки ролі ШІ підкреслюють його значення для зростання ефективності бізнесу. За даними РwС, продуктивність у секторах, що активно використовують ШІ (фінансові послуги, консалтинг, ІТ), у 2018–2022 рр. зростала майже вп'ятеро швидше, ніж у секторах з низьким рівнем впровадження ШІ (будівництво, виробництво, роздрібна торгівля, транспорт) [1]. Це вказує на те, що розвиток ШІ може допомогти

країнам інтенсивно розвиватися збільшуючи продуктивність. ШІ сьогодні розглядається як інструмент для розвитку, масштабування та підвищення конкурентоспроможності бізнесу. При цьому його впровадження супроводжується фундаментальними викликами – потребою в модернізації технологічної бази, зміною традиційних бізнес-моделей, вирішенням етичних і регуляторних питань [2].

Для України, яка перебуває в стані війни та розробляє разом із міжнародними партнерами модель післявоєнної відбудови, потенціал ШІ набуває особливої ваги. Війна завдала значних втрат інфраструктурі та бізнесу, змусила підприємства релокуватися, перебудовувати ланцюги постачання, вирішувати проблему кадрових втрат та змін на ринку. У цих умовах ШІ може стати потужним інструментом прискорення відновлення та зростання бізнесу завдяки підвищенню ефективності (автоматизація операцій і оптимізація бізнес-процесів), покращенню адаптивності (аналіз змін ринкової кон'юнктури, прогнозування попиту та управління ризиками), інноваційному розвитку підприємств (створення продуктів і послуг, персоналізація пропозицій для клієнтів та вихід на нові ринки). Узагальнено, вплив ШІ на підприємницьку діяльність проявляється у двох головних напрямках – оптимізація витрат через автоматизацію бізнес-процесів та збільшення доходів шляхом індивідуалізації пропозицій для споживачів [3].

Експертне середовище та науковці в Україні наголошують, що ШІ може стати чинником, який допоможе українським компаніям відновитися після війни, масштабувати бізнес і підвищити конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішніх ринках. Використання ШІ здатне стати драйвером економічного зростання та підвищення стійкості українського бізнесу в умовах післявоєнної трансформації [4].

Для оцінки готовності та потреб бізнесу у впровадженні ШІ, зокрема ChatGPT, у вересні – грудні 2024 р. було проведено опитування 90 підприємств України різних галузей і розмірів. Загальні тенденції виявили такі ключові моменти: більшість

підприємств мають недостатній досвід роботи з технологіями ІІІ, використання ІІІ перебуває здебільшого на початковому рівні, а цифровізація бізнес-процесів лише часткова. Нерідко впровадження ІІІ відбувається точково, коли окремі співробітники чи підрозділи експериментують з цими технологіями з власної ініціативи, тоді як на рівні всієї організації відсутня цілісна стратегія.

Найбільш поширеною сферою застосування ІІІ серед опитаних є обслуговування та взаємодія з клієнтами, зокрема, чат-боти для підтримки клієнтів. Близько 59% респондентів, які вже використовують елементи ІІІ, оцінили його вплив на свою діяльність як позитивний, відзначаючи підвищення продуктивності та якості рішень. Водночас практично всі вони зіткнулися з певними труднощами при впровадженні: брак знань і компетенцій персоналу, опір змінам з боку працівників, недостатній досвід інтеграції нових технологій, високі витрати та занепокоєння щодо конфіденційності даних.

Рівень розвитку ІТ-інфраструктури визначено ключовою передумовою успішного застосування ІІІ. Відсутність спеціалізованих команд або відділів з інновацій є поширеним явищем, більшість підприємств не мають виділеної структури для цифрових інновацій, хоча й намагаються шукати нові технології та методи розвитку.

Не менш суттєвим бар'єром є людський фактор. Мотивація персоналу працювати з новими ІТ технологіями загалом оцінюється як помірна або низька, а навчальні програми з ІІІ та цифрових навичок на більшості підприємств недоступні або проводяться вкрай рідко. Відповідно, залученість співробітників до ініціатив цифрової трансформації є низькою. Впровадження ІІІ викликає у працівників певні побоювання головним чином через потребу в перекваліфікації та складнощі адаптації до нових технологій.

Попри ці виклики, більшість українських компаній налаштовані розширювати використання технологій ІІІ у найближчому майбутньому, усвідомлюючи їхню стратегічну важливість. Отримані

результати опитування свідчать, що український бізнес загалом розуміє потенціал ІІІ, але потребує підтримки для подолання наявних бар'єрів на шляху до його ширшого застосування.

ІІІ здатен стати одним з ключових чинників відродження української економіки після війни. Його потенціал підвищувати ефективність, гнучкість та інноваційність бізнес-процесів підтверджується як міжнародними дослідженнями, так і досвідом українських підприємств. Водночас, щоб ІІІ реально став інструментом масового розвитку, необхідно подолати суттєві виклики, пов'язані з браком знань та ресурсів, спротивом змінам і регуляторним невизначеностям. Це потребує активних скоординованих зусиль. Державна політика має створити сприятливі умови для впровадження ІІІ, а експертне середовище та консультанти – допомогти бізнесу вдало імплементувати ці перспективні технології.

Список використаних джерел:

1. Бізнеси з використанням ІІІ демонструють п'ятикратне пришвидшення зростання продуктивності. Банкрутство & Ліквідація в Україні. 2024 <https://bankruptcy-ua.com/news/26172>
2. Антонюк Д. А., Коляда О. О. Інтеграція технологій генеративного штучного інтелекту в діяльність підприємств: дорожня карта та практичні рекомендації. Здобутки економіки: перспективи та інновації, 2024, (13). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14710603>
3. Махова Г. В. Штучний інтелект в підприємництві: можливості та перспективи використання / Г. В. Махова, В. Ю. Вострякова // Економіка та підприємництво : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана ; [редкол.: І. М. Рєпіна (голов. ред.) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2022. – Вип. 49. – С. 75–89.
4. Антонюк Д. А., Коляда О. О. Штучний інтелект у сучасному підприємництві: виклики та можливості використання для повоєнного відновлення України в процесі євроінтеграції. Підприємництво та комерційна логістика в умовах військової та поствійськової трансформації України та конвергенції з ЄС: колективна монографія / за заг. ред. Т.С. Павлюк. Запоріжжя, ЗНУ. 2024, С. 33-63 <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/19235/1/0058718.pdf>